

ŠKOFJELOŠKI

PROSVETNI LIST

Leto II. • Št. 8

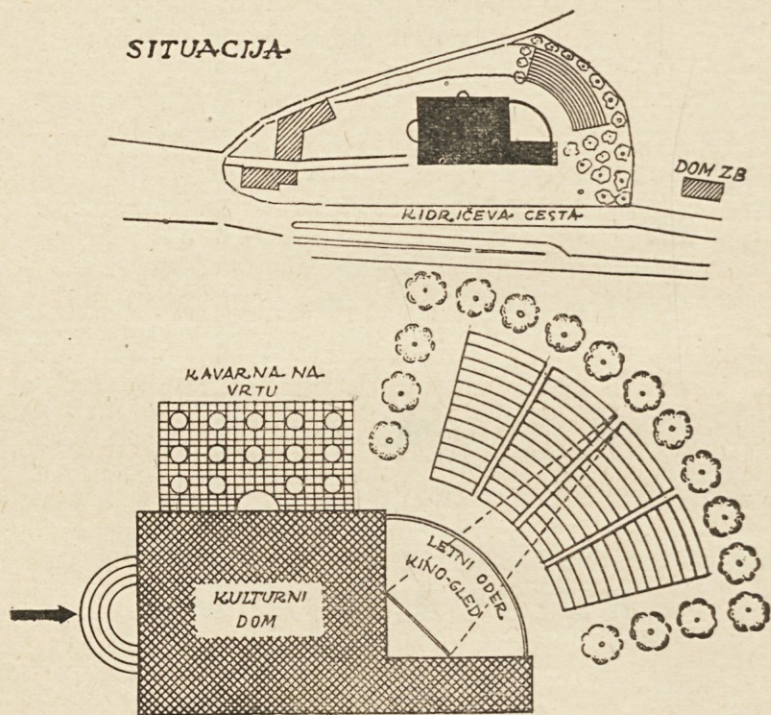
SEZONA 1953-54

NOVI
KULTURNI DOM

Predlog gradbenega odbora

PREDLOG LOKACIJE NOVEGA KULTURNEGA DOMA
NA ŠTEMARJIH

To številko »Škofjeloškega prosvetnega lista« v nakladi 300 izvodov je založil odbor za gradnjo kulturnega doma.

Predlog za novi kulturni dom v Škofji Loki

Pred drugo svetovno vojno se je kulturnoumetniško življenje v Škofji Loki razvijalo pod okriljem dveh meščanskih političnih organizacij, od katerih je vsaka imela svoj dom. Eno takšno kulturno središče je bil Sokolski, drugo pa Prosvetni dom. Zaradi razcepljenosti kulturnoumetniškega in družabnega življenja sta ob takratnih razmerah oba doma kolikor toliko odgovarjala potrebam.

Po vojni je nastal povsem drugačen položaj. Stara meščanska razdvojenost kulturnega in umetniškega življenja je morala odstopiti mesto naprednejši socialistični orientaciji, ki si je priborila zmago v ljudski revoluciji. Oba omenjena domova služita od tedaj enotnemu progresivnemu izživljanju prebivalstva tako na polju duhovne kot telesne kulture. Prišlo je do tega, da je bil nekdanji Sokolski dom izročen fizkulturni organizaciji kot matici telesnovzgojnega gibanja, Prosvetni dom pa KUD »Tone Šifrer« kot nosilcu in organizatorju kulturnoprosvetnega udejstvovanja.

S porastom prebivalstva v Škofji Loki, še bolj pa z razširitvijo in poglobitvijo kulturnoprosvetnega in fizkulturnega udejstvovanja vseh plasti prebivalstva, sta oba domova postala kmalu pretesna in predstavljata v sedanjem obsegu že resno oviro nadaljnemu razvoju.

Dvorana KUD s svojim tehnično že zastarelim odrom ter neustreznimi in skopimi stranskimi prostori se lahko skrije pred marsikaterim podeželskim odrom. Iz dneva v dan se bolj čuti neskladnost med velikim smislom prebivalstva n. pr. za gledališče, ki prihaja do izraza v številnem in kvalitetnem igralskem kadru in več kot dobrem obisku predstav na eni strani ter med revnostjo in pomanjkljivostjo dvorane na drugi strani, ki ne dopušča pripravljanja scensko kompliciranih del in večjega obiska.

Nič boljše ni z dvorano TD Partizan, ki služi istočasno kinopredstavam in raznim zabavnim oziroma plesnim prireditvam. Ker že sedaj odpadejo najmanj trije dnevi v tednu na predvajanje filma ali za kako drugo prireditev, ostanejo telesni vzgoji samo štirje dnevi, ki komaj dopuščajo, da se zvrstijo telovadci, niti misliti pa ne moremo, da bi pričeli gobjiti tudi številne druge panoge telesne vzgoje. Celó v pri-

meru, da bi se kino izselil, bi bilo treba obstoječe prostore razširiti, da bi zadovoljili potrebam.

Opisano stanje, ki bo prihajalo v vedno ostrejšo nasprotje s porastom standarta in zahtevami ljudi, je moralo nujno pripeljati do misli o gradnji stavbe, ki bo ustrezala sedanjim in potrebam bodočih generacij razvijajoče se Škofje Loke. In kot naravna posledica vsega tega, je bila na seji upravnega odbora KUD »Tone Šifrer« dne 29. oktobra 1952 sprožena misel o gradnji novega kulturnega doma in sprejet sklep, da prevzame KUD iniciativo gradnje, da mobilizira vse prebivalstvo in da zainteresira merodajne faktorje, ki naj bi akcijo podprli. Upravni odbor KUD je sklenil financirati potrebne gradbene načrte, ki bi bili predloženi preko natečaja. Ker je bilo prvotno zamišljeno, da bi del prostorov novega doma uporabljala tudi telesna vzgoja, se je akciji pridružilo tudi TD Partizan, ki je izjavilo svojo pripravljenost, da prevzame del stroškov za načrte. Tako je bil formiran skupni gradbeni odbor in skupni fond za financiranje načrtov. Na svojih sejah je gradbeni odbor v l. 1953 natanko in v povezavi z vsemi zainteresiranimi prediskutiral vprašanje lokacije in notranje ureditve doma, vendar do naročila načrtov še ni prišlo. Medtem se je za gradnjo novega kulturnega doma močno zainteresiral tudi LOMO Škofja Loka. V svoj finančni proračun za gospodarsko leto 1954 je vnesel znesek din 300.000.— kot fond za pripravo načrtov za novi dom in imenoval na seji občinskega odbora maja 1954 naslednji gradbeni odbor: Bauman Ivan (tajnik), Berčič Branko, inž. Bračko Janko (predsednik), prof. Demšar Franc, Gerjol Adolf, Malenšek Tone, Marguč Silvo, Plestenjak Karel in Polenec Polde. Odbor ima nalogo samostojno voditi vsa pripravljalna in izvrševalna dela za gradnjo novega kulturnega doma.

Novi imenovani gradbeni odbor je na svojih sejah upošteval delo prejšnjega gradbenega odbora, ponovno podrobno pretresel vprašanje lokacije in notranje ureditve novega kulturnega doma in prišel do naslednjih ugotovitev ter predlogov:

1. Lokacija

Za zazidavo strnjjenega modernega mestnega dela pride v poštev v glavnem zemljišče, ki leži na prostoru med Staro

Loko, Šifrerjem in pošto. S porušitvijo stavb pred pošto je nastal tu prostor za ureditev lepega trga novega mestnega predela, kjer se bo brez dvoma razvilo novo mestno središče. Na skrajnem vzhodnem robu novega trga, na Štemarjih, naj bi stal novi škofjeloški kulturni dom (gl. načrt situacije na str. 134).

Med vsemi zazidalnimi parcelami v Škofji Loki ni idealnejšega mesta za zgraditev novega kulturnega doma kot je vrt na Štemarjih. Velikost prostora in lega popolnoma ustrežata. Stavba bi ležala z bokom ob Kidričevi cesti in s pročeljem na bodoči novi trg. Vrt je tako razsežen, da nova gradnja niti ne bi terjala takojšnjega rušenja internatskih stavb, ki bi med procesom gradnje in še pozneje — dokler ne bi dobil internat novih primernejših prostorov — lahko mirno stale in opravljale svojo funkcijo. Nova stavba kulturnega doma bi morala biti postavljena tako, da bi naravno amfiteatralno izoblikovano zemljišče služilo kot najidealnejša realna osnova za ureditev letnega gledališča. Ta bi bil projektiran nekako v kotu 60 stopinj na zadnji del stavbe, kjer bi bil postavljen oder na prostem. Pri urejanju bi bilo treba čim bolj paziti na obstoječi drevesni nasad in ga še izpopolniti, tako da bi novi kulturni dom stal v parku, skozi katerega bi peljala pot do Doma Zveze borcev, kjer bodo prostori Mestne ljudske knjižnice in narodnoosvobodilni razstavnici oddelek škofjeloškega muzeja. Ves kulturni kompleks bi tako sestavljal zaključeno celoto.

2. Notranja ureditev

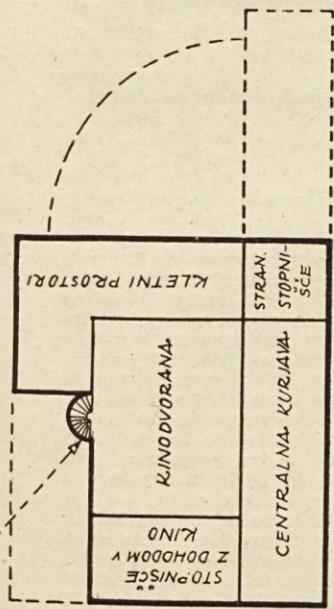
Novi kulturni dom naj bi bil vertikalno razdeljen na 4 etaže: ena v zemlji (prikletni prostori) in tri nad zemljo (pritličje, prvo in drugo nadstropje). Horizontalno pa naj bi bil razdeljen na osrednji del z dvoranama in na dve stranski ladji. Vhod v dom bi peljal skozi glavni vhodni portal direktno v pritličje, kjer bi bila avla z glavnim stopniščem, ki bi vodilo navzgor v gledališko dvorano in z dvema stranskimi stopnišči, ki bi vodili navzdol v kinodvorano. Osrednji del stavbe bi bil razdeljen tako, da bi spodnji dve etaži zavzemala kinodvorana, zgornji dve pa gledališka dvorana. Ostali prostori bi naj bili porazdeljeni takole (gl. skico, str. 138):

I. etaža, prikletni prostori. — Iz avle v pritličju se obiskovalci kinopredstav spustijo po obeh stranskih stopniščih navzdol v kletni del stavbe, kjer je pod zgornjo avlo čakalnica z vhodom v kinodvorano. Kapaciteta dvorane naj bi znašala okrog 400 sedežev. Glavni izhod iz kinodvorane gre v obratni smeri od vhoda, skozi stranski izhod pa je mogoče preko parih stopnic vstopiti direktno v kavarno-restaurant, ki leži v stranski ladji nekoliko višje od kinodvorane. Okrog dvorane so razvrščeni še kletni prostori, stransko stopnišče za dostop v klet in centralna kurjava.

II. etaža, pritličje. — Osrednji del zavzema zgornji del kinodvorane, že omenjena vhodna avla z glavnim stopniščem in operaterska loža. V eni stranski ladji je kavarna s kuhinjo in shrambami, ki ležijo tudi še pod odrom. V kavarno je mogoče vstopiti tudi skozi direktni zunanji vhod, prostor ob tej strani kulturnega doma pa je mogoče urediti v poletni kavarniški vrt. V drugi stranski ladji so blagajne, hišnikovo stanovanje in stranski vhod s stopniščem ter dohodi v stanovanje in v prostore doma, ki ležijo v podaljšanem delu tega trakta. V podaljšku bi namestili upravno in pevsko sobo.

III. etaža, 1. nadstropje. — Osrednji del služi za parter gledališke dvorane. Vanjo vodi vhod iz nekakšne odprte čakalnice, ki zaključuje glavno stopnišče. Ob straneh sta že v obeh stranskih krilih nameščena garderoba in buffet. Obe stranski krili sta pravzaprav stranski dvorani, ki lahko služita delu glasbene in folklorne sekcije. Od gledališke dvorane sta ločeni s sklopnimi vratmi, tako da se ob večjih plesnih prireditvah vsi trije prostori lahko združijo v eno samo veselično dvorano. Na zgornji strani gledališke dvorane je oder s skladiščem za rekvizite, ki leži na koncu leve stranske ladje. Ob drugi strani odra, v desnem krilu stavbe, je stopnišče z dohodom v obodrske prostore ter v garderobe, sobo za šminkanje in kopalnice, ki ležijo v podaljšanem delu tega krila stavbe. Iz gledališča odhajamo po glavnem vhodnem stopnišču ali pa po manjšem stranskem polžastem stopnišču, ki leži ob levem boku gledališke dvorane, tako da zavzema del stranske dvorane ter nas popelje direktno v kavarno.

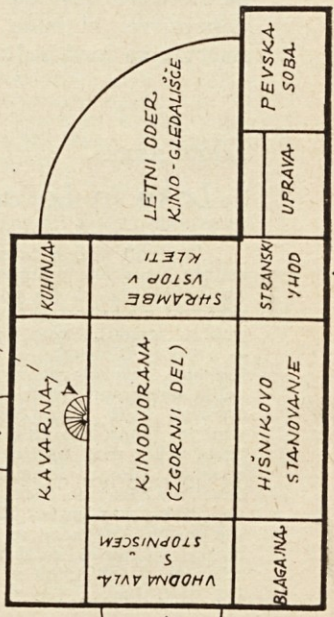
STRANSKI VHOD IZ KINODVORANE V KAVARNO

KLET

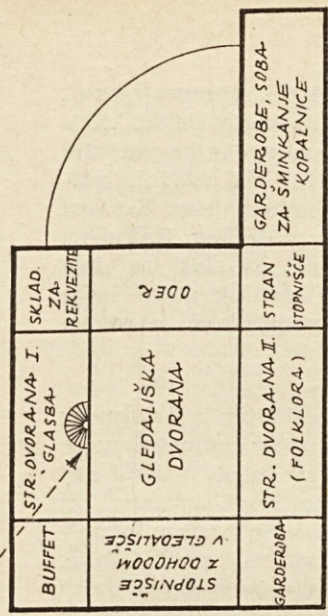
GLAVNI VHOD V KAVARNO

STRANSKI VHOD IZ GLED V KAVARNO

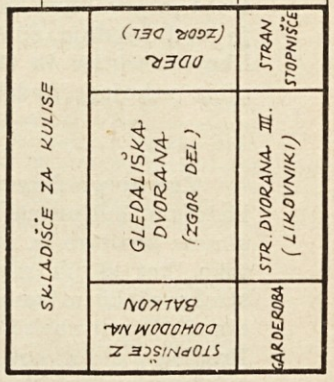

PRITILJIČJE

STRANSKI VHOD IZ GLED V KAVARNO

I. NADSTROPJE

II. NADSTROPJE

IV. etaža, 2. nadstropje. — Centralni del zavzema zgornji del gledališke dvorane z balkonom in z zgornjim delom odra. Vhod na balkon je iz odprte čakalnice nad spodnjim glavnim stopniščem, dohod po stranskem stopnišču. Nad spodnjo garderobo je tudi v tem nadstropju garderoba za balkon. Ves levi trakt je porabljen za skladišče za kulise, v desnem traktu pa je nad spodnjo enaka stranska dvorana, ki služi za delo likovne sekcije in stransko stopnišče. Podaljšek desne ladje nima vrhnjega nadstropja, streha nad podaljškom je ravna.

*

Zgoraj predlagani lokacija in porazdelitev prostorov v bodočem kulturnem domu, ki obsega samo najpotrebnejše glavne prostore in njihovo medsebojno zvezo, sta podani pač tako, kot si jih more zamisliti skupina ljudi, v kateri ni strokovnjaka urbanista in arhitekta. Ob vseh nanizanih problemih in potrebah bosta ta dva lahko pravilneje gradila dalje. Predlog v obliki kot jo ima, dajemo v diskusijo širšemu krogu zainteresirancev, da prispevajo svoje eventualne popravke in dopolnitve, ki bodo služile kot gradivo pri končni izdelavi načrtov za novi kulturni dom v Škofji Loki.

Odbor za gradnjo kulturnega doma

JANKO KREK:

Loka in Ločani pivič pred filmsko kamero

Zalivali smo s čajem — ampak zares samo s čajem — v »Prajerci« zadnjo gledališko premiero, ki je posebno režiserju povzročila precej jeze, ko se je, da bi ga potolažila, oglasila Poldka: »Kaj bi se ubadali s takšnimi malenkostmi in žrtvovali večer za večerom včasih zelo nehvaležni publikli zastonj. Postala sem ‚filmska‘ in tudi vas bom spravila k filmu.« — »Kako, filmska?« — Vsakdo je hotel čimprej izvedeti, kaj ima za bregom. Deževala so vprašanja z vseh strani in Poldka nam je, kot bi delila avtograme, postregla s pojasnili: »V soboto pridejo v Loko Angleži. Snemali bodo film ‚Razdvojena srca‘. In že je privlekla od nekod papirje, popisovala in določala: »Ti boš vojak, ti kolesar...«, ve dve se bosta vozili med izseljenci na kamionu... in da ne boš pozabila prinesiti s seboj culo... Snemali bomo od sobote 17. do srede 21. aprila, od devetih zjutraj do štirih popoldne z opoldanskim odmorom.«

Tako smo postali filmski sodelavci. Toda ne samo mi statisti, ampak vse mesto. Otrokom se kar ni dalo iti v šolo; gospodinje, ki so odšle zjutraj po mleko, so se vračale domov šele opoldne; profesorica za angleščino pa v šoli sploh ni mogla naprej s snovjo: Govorili smo z Angleži! Jaz tudi! Jaz... Vse je bilo postavljeno na glavo. Vsakdo bi rad videl,

kako nastaja film, kakšna je glavna igralka itd. Marsikdo je zavidal statistom, ki jih je Poldka v glavnem izbrala med loškimi gledališkimi amaterji in ki so tako prvič z igranjem služili denar. Vse je zajela prava »filmska mrzlica«, ki je prevevala tudi smetalce, posebno asistenta režije Garryja O'Hara, ki je tekal od enega konca trga na drugi in pripravljaval »posnetke«. Pomagal mu je Tom, ki so ga loška dekleta, včasih zelo izbirčna, poleg smetalca Chica Waterzona in elegantnega garderoberja s sivo bradico Anthonyja Mendelzona, najbolj občudovala.

Toda, povedati vam moram najprej vsaj glavno vsebino zgodbe in kako je prišlo do njene uresničitve v filmu. Pravzaprav je o tem težko govoriti, ne da bi ponavljal, o čemer o že pisali časopisi. Mogoče pa bo vseeno kaj novega.

Usoda Ivana Pirečnika je našla odmev tudi v Angliji in v Ealing Studios, ki slovi po snemanju zgodb na teme zadnje vojne («Kruto morje» itd.), so se odločili, da bodo svetu posredovali pretresljivo zgodbo dveh mater. Režiser Charles Crichton je s scenaristom Jackom Whittinghamom obiskal obe materi. Pavlo Pirečnik, o kateri pravi: »To je prijazna, skrbna, prijetna žena, ki ji je povratek otroka po dolgih letih trpljenja spet prinesel srečo.« Srečala sta tudi Ivana na poti iz šole. »Zbegani deček iz leta 1952 se je privadil novemu življenju. Naučil se je materinega jezika in spomini na veliki čustveni preobrat v njegovem življenju so ga pustili nedotaknjena. Najgloblji vtis na naju pa je napravil njegov odnos do matere, ki je popolnoma normalna.« Bila sta tudi pri Josipini Sirsch. »Se vedno pogreša otroka in ne bo nikdar prebolela izgube. To je odkrita ženska, ki pa ne goji nobenega sovraštva do prave matere,« sta ugotovila. Da bi čim bolj verno spoznala vse dogajanje, sta obiskala še predsednika Zavezniškega visokega sodišča in pravnega zastopnika Sirschevih. In po vsem tem si je scenarist takole zamislil usodo Pirečnikovih (Slavkovih) in Sirschevih (Hartl):

Marec 1952. V vasi v bavarskih alpah praznujeta Franz in Inge Hartl deseti rojstni dan prisvojenega otroka Tonija. Praznovanje prekine prihod moškega in ženske, predstavnikov Mednarodne begunske organizacije. Ti domnevajo, da je bil Toni dejansko krščen na ime Ivan Slavko, rojen v Jugoslaviji. Njegova prava mati je živa in ga želi nazaj. To povzroči vrsto dramatičnih dogodkov, ki so privedli preprosto družino iz srečne skritosti v javnost.

Krušni materi Inge Hartl je Toni deček, ki sta ga ona in njen mož legalno posvojila, ko je bil star tri leta. V začetku je bil plaho, nedovzetno bitje, polno strahu pred tujci in izgledalo je, da bo nemogoče ustaviti njegove solze. Toni je deček, za katerega je skrbela skoraj pet let sama, medtem ko je njen mož, ki je zanj mislila, da je mrtev, ležal bolan v vojaški bolnišnici v Rusiji. Deček se je postopoma naučil vračati ljubezen, s katero sta ga ona in njen mož zasipala.

Pravi materi Sonji Slavko je Ivan dete, ki ga je rodila v Topliku v Sloveniji tri mesece pred okupacijo. V težkih vojnih letih je bil mož zaradi sodelovanja s partizani ustreljen, njo pa so Nemci zaprli v taborišče Ausschwitz in ji odvzeli otroka. Med tri sto ženskami je bila ena izmed tridesetih, ki so preživele grozote taborišča in dočakale osvoboditev.

Mednarodni begunski organizaciji je Toni osamljen pregan otrok, ki naj ali ostane, kjer je, ali pa naj se vrne v domovino. Uradno in po pooblastilih organizacije je deček zanjo samo »zadeva D 641«, ki naj jo reši sodišče ZD (zavezniške visoke komisije za Nemčijo).

In prav pred sodiščem se je odigrala drama ljubezni dveh mater. Vsaka hoče uveljaviti svoje pravice do otroka. Sonja, ki je izgubila svoje dete, a našla sina in se vprašuje, kaj si bo mislil o rednikih, ko bo spoznal, kaj so Nemci storili njegovi lastni družini ter Inge, ki ga je vsa ta leta odvajala z materinsko ljubeznijo in ga oboževala.

RAZDVOJENA

SRCA

Reportažni
posnetki
ob
snemanju
filma v
Skofji Loki

with best wishes
from Linsell

Predsednik sodišča odlaša z zadevo rekoč, da se morata pred odločitvijo mati in sin srečati ter spoznati drug drugega. Ko sta rednika skušala dečku povedati novico, da je prišla njegova mati, da bi ga videla, ju ni hotel poslušati. Družino je smatral za svojo in življenje, je mislil, lahko teče naprej kot doslej. Zmeden od zamotanosti sveta in odraslih ne more razumeti obnašanja svoje matere, ki lahko joka kot otrok in rednikov, ki sta zaradi tega opustila ogled tekem v slalomu, na katere je navezan z vsem srcem.

Ko se je srečal z materjo, sta ga Sonjin čustveni izbruh in zbeganost skoraj prestrašila. Mislil je, da je prišla zato, da bi ga odvedla in — upiral se je. Sonja pa je pričela razmišljati, da bi bilo morda bolje, če sodišče nikdar ne bi zahtevalo tega srečanja. Ko pa hoče otroka takoj zapustiti, jo Toni pregovori, naj ostane. Kazati pričanja naraščajoče zanimanje za življenje v Jugoslaviji. Led je prebit. Mati in sin sta se zblížala. Toda Sonja se v skrbi, da mu ne bi mogla nuditi vsega, čemur bi se moral odreči, odpove svojemu otroku. Inge, vsa zbegana in ker jo je mož pregovoril, zahteva, naj odloči sodišče in nihče drugi.

Na sodišču Toni zopet izjavi, da hoče ostati v Nemčiji. Toda pravica ne more dopustiti, da se ta človeška drama ne bi pravično zaključila. Treba je odločiti: ljubeča skrbnost rednikov je omogočila, da je otrok sploh lahko priveden in če jim bo odvzet, bodo kaznovani za dobroto; če pa bo zavrnjena zahteva prave matere, bo sodišče samo nadaljevalo krivico, ki jo je trpela zaradi otroka. Senat je razdeljen in predsednik sodišča mora odločiti s svojim glasom. »Cas je,« reče, »da sin daje ljubezen materi, namesto da jo od nje sprejema. Z vrnitvijo dečka pravi materi nalagamo sinu skrb za mater in ga ne dajemo v njeno varstvo.«

Film so najprej snemali v pokrajini St. Johann pri Kitzbühlju v Avstriji, v Sloveniji pa so se odločili za naše mesto. Tako so snemali Angleži prvič v Jugoslaviji prav pri nas in posneli vse zunanje prizore, ki se dogajajo v Topliku, — tako so bili namreč preimenovali Škofjo Loko, ki je nadomestila Šoštanj. Prvi dan so snemali mesto Toplik v srečnih dneh pred okupacijo. Toplik je bilo zelo živahno mesto in prav gotovo je imel oče Josip Slavko v banki precej dela. Naslednje dni pa so vsak dan pričeli z Lahovim mostom: živahen promet preko mostu, pogled na zapuščeno tiho mesto ob okupaciji, Sonja zamišljena z otrokom v naročju strmi v Soro, deček ji sporoči, da jo iščejo Nemci itd. Na Spodnjem trgu so posneli kamion, ki vozi žene v taborišče. Na Mestnem trgu pa sta bila glavna objekta poslopje mestne občine, kjer sta bili »Narodna banka« in »Reichsbank« ter Homanova hiša, sedež Gestapa. Za mlekarino je služila trgovina v Kocclijevi hiši. V vrsti je čakala tudi Yvonne Mitchell in za čudo, glej, v slovenščini zafrkljivo pozdravila nemškega vojaka: »Dobro jutro, gospod kaplar!« No, Ločanke so imele še precej dela, da so popravile slabo šolo gospe Grgič, ki je igrala na Angleškem učila slovenščine. Prijazna Yvonne je bila z njimi nad vse zadovoljna. Naj se ob tej priliki oprostim dragim meščankam, ki bi kmalu dvignile celo vojsko, ker sem jim odnesel posode za mleko in jih posodil našim igralkam, ki brez posod res niso mogle čakati na mleko. Veste, pri filmu pa se stvar takoj zavleče! Marsikatero prijetno zgodbiico bi verjetno lahko povedal tudi vestni Tomov »asistent« Joe, po domače Jože, ki si je v izposojanju v teh dneh pridobil kar precej »prakse«. Škoda le, da skrbno

K str. 142: levo zgoraj: glavna igralka Yvonne Mitchell; v sredini: ob slovesu v krogu loških statistik; spodaj: v odmoru med snemanjem; desno zgoraj: režiser Charles Crichton (čepi) ter snemalec Chic Waterson in Otto Heller; v sredini: srečanje igralko Yvonne Mitchell s Pirečnikovo materjo in Ivanom; spodaj: pozdrav Ločanom »Z najboljšimi željami Yvonne Mitchell«.

izbrani rekvizit — koza — ni prišla v poštev, ker je odpadel posnetek v gozdu (Sonjin beg z otrokom v gozd, kjer ga hrani s kozjim mlekom).

Iz dneva v dan so se Ločani, posebno statisti, spoznavali z ekipo in med njimi je zavladalo prav prijateljsko vzdušje. Marsikdo od snemalcev je dejal: »Mnogo bolj prijetno bi bilo, če bi stanovali tu. V Ljubljani ne poznamo nikogar, tu je pa tako prijetna družba.« Res, pri »Kroni« je bilo vedno živahno. Središče pozornosti je bila »glavna« — Yvonne, vedno obkrožena od otrok, ki so jo prosili za avtograme, vedno pripravljena za prijetno kramljanje. »Pri vas se počutim tako domače, kot med svojimi, dočim sem se v Kitzbüchlu neverjetno dolgočasila. Tam so sami inozemski turisti, nič domačega.« Vedno znova pa je poudarjala svojo ljubezen do gledališča in si z zanimanjem ogledala fotografije naših letošnjih predstav. Bila je tudi v muzeju in se zelo zanimala za naš »loški kruhek«. »Tole poslikano skrinjo, bi kar ukradla in jo nesla s seboj,« se je pošalila. Največjo pozornost pa so ji vzbudile makete starih kmečkih hiš mojstra Kanklja.

Pri snemanju sem opazil neverjetno delovno disciplino. Čeprav trenutno ni imel posla, je bil vsak na svojem mestu. Vsakdo pa je imel tudi svojo določeno nalogo. Nekdo je samo prenašal kamero, drugi spet skrbel zamo za akumulator itd. Presenečala me je tudi želja, pokazati čim bolj pristno podobo našega kraja. Umetniški vodja je s fotografom posnel vrsto stanovanj, izmed katerih bodo eno izbrali za Sonjin dom. V osnovni šoli sta fotografirala vse mogoče stvari, posebno pa otroke, da jih bodo v Londonu prav tako oblekli. Celo šolske zvezke s slovensko pisavo sta odnesla s seboj. Tako bomo v filmu videli naš razred prestavljen v London. Precej smo se pogovarjali o okupaciji. Občutil sem, da Angleži še niso in ne bodo tako hitro pozabili na žrtve, v njih živi neverjetno spoštovanje do padlih. Z grozo so si ogledovali v muzeju slike postreljenih

Prizor iz dramatizacije Tavčarjeve novele »Otok in Struga«. Od leve proti desni: Franca (Nežka Dolinar), Igla (Janko Trdina), baron Konstantin Struški (Miha Škrlj), Serafina (Metka Cuš) in Lucija (Dora Mravljica).

Foto: Jože Oblak

talcev in se spraševali, ali je bilo kaj takega sploh mogoče. »Prvič sem v deželi, kjer sem se srečal z zverinskim početjem Nemcev,« je dejal zvočni snemalec L. Wikkins. »Takrat smo vas gledali le z letal,« je pristavil Carrick. Torej se nam res ni bati za vernost prikaza usode naših ljudi. Dokaz za to nam je tudi pristržno srečanje igralka in snemalcev z Ivanom Pirečnikom in njegovo materjo, ki sta si z zanimanjem ogledala snemanje.

Kar prehitro je minilo pet dni, komaj smo se zbližali, pa smo se morali posloviti. Slovo je bilo res pristržno. Z »loškim kruhkom« in s šopkom nageljev povezanih s trobojnico se je Poldka v imenu vseh sodelujočih domačinov poslovila od igralka, ki je bila ganjena do solz in od ostalih članov snemalne skupine. »Take pristržnosti še nismo doživeli,« so izjavljali.

BRANKO BERCIC:

LOŠKI ROJAKI MED SLOVENSKIMI JAVNIMI DELAVCI

(Konec)

Najmanj pa je med rojaki glasbenih umetnikov. Nekaj je bilo omenjenih že med prejšnjimi podatki, tu naj jih dodam samo par, ki toliko da zaslužijo imena glasbenikov. Škofjeločan **Luka Dolinar** (r. 1794) je bil nabožni skladatelj in pesnik hkrati ter je izdal 5 zvezkov svojih skladb, glasbena teoretika pa sta bila poleg skladateljskega dela **Lovro Hafner** iz Stare Loke (r. 1883) in **Anton Dolinar** (r. 1894) iz Trate pri Gorenji vasi. Cerkvenega glasbenega dela se je živahno udeleževal tudi Staroločan **Andrej Karlin** (r. 1587), ki je bil duhovnik ter tržaškopoperski in lavantinski škof. To bi bilo vse in tudi za bodočnost ni dobrih izgledov. Mogoče se bo uveljavil operni solist tenorist **Polde Polenec**, mogoče kdo mlajših na kakem drugem področju glasbene umetnosti, mogoče ...?

V gornjem pregledu pomembnih javnih delavcev, ki so izšli iz širše loške okolice, sem nanizal samo imena mož, ki so s svojim delom všli v splošno kulturno, politično in gospodarsko zgodovino celotnega slovenskega naroda. Nisem pa upošteval — saj je skoraj nemogoče! — vseh onih, ki so kakorkoli pomembni samo za lokalni razvoj škofjeloškega okoliša. Kljub temu pa je vrsta javno delujočih rojakov močna tako po številu kot po kvaliteti svojega dela. Preteklosti in prednikov se nam ni treba sramovati, toda — kako bo v bodoče? Ali bodo mladi prihodnji rodovi vredni nadaljevalci tradicije svojih prednikov? Ali bodo vredni soustvarjalci časa, v katerem živimo in bodočnosti, ki raste iz dela ljudskih rok? — Ocenjeval jih bo bodoči čas, odgovorila bo zgodovina.

Naše delo

SREDSTVA LOMO ŠKOFJA LOKA ZA PROSVETO

Še nikoli po osvoboditvi se niso sešli zastopniki raznih društev in Sveta za prosveto in kulturo pri LOMO Škofja Loka na tako prijetnem in obenem težkem sestanku, kot letos v maju. Prijetnem za zastopnike društev, težkem za zastopnike oblasti, ki so morali z razpoložljivimi 2,500.000.— din na nek način zadovoljiti vsaj glavnim potrebam društev, ki so dosegale število okrog 8 milijonov. Ob koncu sestanka se je moral vsakdo pač zadovoljiti s precej nižjim zneskom, kot ga je zahteval, vendar je bil denar po končnem skupnem mnenju v glavnem pravilno razdeljen.

Najvišja dotacija v znesku 1 milijon dinarjev je bila odobrena KUD »Janko Krmelj« iz Reteč, ki si gradi nov kulturni dom, ker je bil stari med vojno požgan. Vsak po 400.000.— din sta dobila TD Partizan in KUD »Tone Siferer«, ki sta po svoji funkciji matici telesnovzgojnega in kulturnoprosvetnega dela v mestu. Ljudska tehnika, Planinsko društvo, KUD »Brata Križnar« na Godešiču in KUD »Ivan Cankar« pri Sv. Duhu so dobili vsak po 100.000.— din, Svoboda na Trati, Turistično društvo in Strelska družina »Bratov Kavčič« vsak po 50.000.— din ter Ljudska univerza in taborniki po 25.000.— din. V rezervnem skladu Sveta za prosveto in kulturo za potrebe društev je ostalo še 100.000.— dinarjev.

Toda to je samo del sredstev, ki jih je namenila ljudska oblast za splošno ljudskoprosvetno dejavnost v okviru občine. Da bo slika popolna moramo dodati še dotacijo Mestni ljudski knjižnici v znesku din 306.000.—, fond za pionirje in novoletno jelko (50.000.—), za izobraževalne tečaje (30.000.—) ter podporo galskim društvom (1.700.000.—). Tako je namenjenih za splošno prosveto in društva 4,586.000.— din.

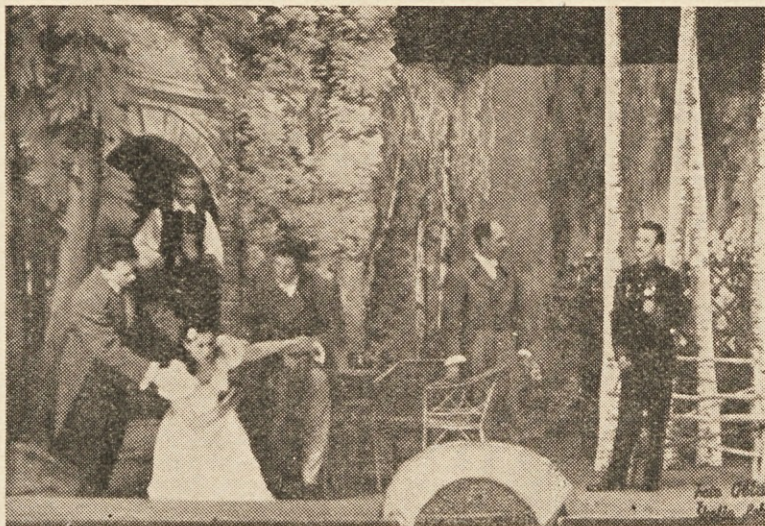
Težo finančnega proračuna Sveta za prosveto in kulturo pa nosijo postavke za šolstvo in kulturo. Tako je osnovni šoli v Škofji Loki namenjenih 5,535.000.— din, osnovni šoli v Retečah 1,053.000.— din, gimnaziji 5,705.000.— din, šoli učencev v gospodarstvu 913.000.— din, glasbeni šoli 793.000.— din in muzeju 960.000.— din. Skupaj za šolstvo in kulturo din 14,959.000.—.

Gornje navedbe pa še vedno niso izčrpale vseh virov, ki so namenjeni za prosveto, kulturo in šolstvo na območju LOMO Škofja Loka. Poseči moramo še med postavke negospodarskih investicij in našli bomo znesek 1,535.000.— din za zaključna dela na gimnaziji, 200.000.— din za pripravo načrtov za novo osnovno šolo na Trati in 300.000.— din za pripravo načrtov za novi kulturni dom v Škofji Loki. Če zdaj seštejemo vse navedene postavke, moremo zaključiti, da bo v gospodarskem letu 1954 odpadlo za potrebe prosvetnega dela v loški mestni občini skupaj 21,580.000.— din.

ARHEOLOŠKA IZKOPAVANJA

Ozemlje bivšega freisinškega gospostva s sedežem v Škofji Loki je zgodovinsko zelo razgibano. Zato je toliko bolj čudno, da pa nimamo nobenih podatkov iz predzgodovinske dobe niti ne o prvotnih prebivalcih teh krajev. Da bi dobili o vsem tem pravilno sliko, je bilo nujno treba pričeti z arheološkimi raziskovanji.

Prva izkopavanja so se pričela konec junija na Kranclju. Vodila sta jih kustos prof. S. Gabrovec in inž. D. Bevc. Izkopavanja so pokazala vidne uspehe, saj so bili odkriti zidovi stare romanske trdnjave iz konca 12. ali začetka 13. stoletja, ki je brez dvoma najstarejša stavba v Škofji Loki. Objekt je sicer v ruševinah, ki datirajo verjetno v čas velikega potresa l. 1511. Kljub temu pa je Muzejsko društvo na zadnji

Scena iz »Otoka in Struge« z Jankom Krekom (Rudolf), Marijanom Kovačem (Tine), Poldko Stigličevu (Zora), Francem Kovačem (baron Julij Bon-toux), Matijo Trepšetom (vitez Trd) in Jožetom Klobovsom (grof Egon).

Foto: Jože Oblak

izredni seji, ki je bila na licu me-sta, dne 14. julija sklenilo, da bo ostanke zgradbe restavriral in kon-serviral. Tako bo postal Krancelj nova kulturnozgodovinska in turi-stično privlačna točka, ki bo pri-vaobljala domačine in tuje obisko-valce. Med izkopavanjem so našli mnogo keramike (vrče in posode, seveda razbite) in predmete, ki pri-čajo, da je bila tod vojaška postoj-anjka (streme, uzda), za kar govori že lega stavbe. Do sedaj je bilo iz-kopanega toliko, da je vidna oblika in velikost objekta. Sledila bodo nadaljnja odkrivalna dela.

Po izkopavanju na Kranciju so se pričela dela na pokopališču v Stari Loki, ki je po virih najstarejša fara v bližnji in daljni okolici. Zate obstoja možnost, da bi tu našli sta-re grobove prvotnih prebivalcev. Iz-kopavanja doslej niso prinesla zaže-lenih uspehov. Najdena so bila oko-

stja iz mlajših dob (16., 17., 18. stol.), vendar ni izključeno, da se nahaja-jo iskana grobišča pod sedanjim po-kopališčem. Dve sondi sta že za-ključeni, tretja pa je v delu. V njej so našli temelje stare romanske cer-kve, ki je stala na mestu, kjer stoji sedanja nova cerkev.

Tako so prva in začetna izkopa-vanja zaključena. V programu so še manjša nadaljevalna dela na načetih objektih in poskusne sonde na nekaterih ostalih mestih v oko-lici mesta in po dolinah. P. J.

GLEDALIŠKA SEZONA JE PRI KRAJU

V drugi polovici maja in v juniju je igralska družina KUD »Tone Si-frer« ponovila lani naštudirano ope-reto Lukaša in Ingrida »Tam na go-rah«. Ponovitev je vodil režiser Lojze Rešek. V glavnem so letos

nastopili vsi isti igralci kot lani. Odpadel je samo balet, tov. Otona Burdycha pa je v vlogi prof. Leopolda Skrivana zamenjal vedno bolj uveljavljajoči se igralec Franc Kovač. Opereta je bila ponovljena predvsem zato, da bi zadovoljili delu občinstva, ki si predstave ni mogel ogledati že lani in da bi z uspešno pripravljenim gledališkim delom nastopili tudi na drugih odrih. Take je bila opereta trikrat ponovljena doma, dvakrat odigrana na Primorskovem pri Kranju in enkrat na Trati. Ena predstava je bila odigrana tudi v korist poplavljenecv v celjski okolici. Opereta »Tam na gorah« je doživela vsega skupaj 23 predstav, ki so bile uspešne in pri občinstvu tople sprejete. Z zadnjo predstavo operete je bilo zaključeno delo gledališke sekcije v sezoni 1953-54, ki je prineslo gledalcem 4 nova dela (Krasna: Draga Ruth, Golia: Srce igračk, Maugham: Sveti plamen, Tavčar-Marinc: Otok in Struga) in 1 ponovitev (Lukaš-Ingriš: Tam na gorah) s 27 predstavami. Skoraj naštudirana je bila že tudi Bučarjeva opereta »Studentje smo«, vendar je bila njena uprizoritev prestavljena na jesen v pričetek prihodnje sezone.

ŠKOFJELOŠKI ZBORNİK

Leta 1934 je ob gospodarski razstavi v Škofji Loki izšla publikaci-

ja »Škofja Loka in njen okraj«. V njej so bili zbrani predvsem zgodovinski in kulturnozgodovinski članki o Loki in njenem okolišju. Po dvajsetih letih, letos spomladi, pa je bila obujena misel na izdajo novega zbornika, ki naj bi v razliko od prvega posegel širje in na več področij.

Po dosedanjih razgovorih naj bi zbornik obsegal tehtnejše članke in razprave, leposlovni del ter krajša poročila, preglede in prispevke k spoznavanju in reševanju lokalne družbene in društvene problematike. Članki in razprave bodo n. pr. prikazovali razvoj narodnoosvobodilnega gibanja na škofjeloškem območju vključno z obema dolinama; o tem ozemlju bo pisal zgodovinar, prirodoslovec, umetnostni zgodovinar, arheolog, geolog, kulturni zgodovinar, urbanist, folklorist, gospodarstvenik in še kdo. Med sodelavci zbornika so dr. Pavle Blaznik, prof. France Planina, kustos prof. Stane Gabrovec, bibliotekar Jože Zigon, asistent Tone Ramovš, Cveto Kobal, Marijan Masterl, Branko Berčič in drugi. V leposlovnem delu, ki naj bi objavljala dela pisateljev rojakov, bo natisnjena proza in pesmi književnika-talca Toneta Šifrerja, razgiban in pester pa bo verjetno tudi zadnji del zbornika. Zbornik, ki bo izšel ob občinskem prazniku meseca decembra, bo založil Mestni odbor SZDL v Škofji Loki.

Vse pripombe v zvezi s predlogom za novi kulturni dom sporočajte članom odbora ali na naslov: Odbor za gradnjo kulturnega doma, Škofja Loka, Internat.

Izdaja KUD »Tone Šifrer« v Škofji Loki. — Urednik: Branko Berčič.
Tiska tiskarna »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.